

SLOVENSKEGA LJUDSTVA SE POLAŠČA STRAH PRED BODOČNOSTJO

Ali naj postanemo tujci na lastni zemlji?

Niti za posebno narodnostno skupino nas ne priznavajo - Delitev ozemlja ne bo prinesla miru

Pogajanja o bodočnosti Svobodnega tržaškega ozemlja čedalje huje vznemirjajo naše prebivalstvo. Vzrok je tudi v tem, da o naši usodi razpravljajo sedaj že kar odkrito po časopisju in ne več zaupno med štirimi stenami. Tako vsak človek lahko bere črno na belem, kakšno bodočnost nam pripravljajo.

Ko je jugoslovanski dopisni urad Tanjug omenil, da bi cona A morala dobiti zakonodajno in upravno avtonomijo, kakor jo imata južni Tirol in Dolina Aoste, se je italijanski vladni tisk temu ogorčeno uprl. »Giornale di Trieste« je objavil dopis iz Rima, v katerem je rečeno, da Slovenci nimajo pravice sklicevati se na južni Tirol in Dolino Aoste. Ti dve deželi imata jezikovno mešano prebivalstvo: na južnem Tirolskem tvorijo večino Nemci, v Dolini Aoste žive Francozi pomešani z Italijani. Naravno je zato, da se v imenovanih pokrajinah uporablja poleg italijanščine še drugi uradni jezik.

Popolnoma različne pa da so razmere na Tržaškem: Slovenci so tu tako drobna in brezpomembna jezikovna manjšina, da ni potrebno ustvariti zanje posebnega narodnostnega statuta.

To, na žalost, ni samo mnenje strupenega »Giornale di Trieste«. Proti dvojezičnosti na Tržaškem je nastopil tudi najuglednejši dnevnik v republiki »Il Corriere della Sera«. Ta list ima zveze z vladnimi krogi v Rimu in ve, kaj govori.

Zadnji med zadnjimi

Slovenci moramo biti italijanskemu vladnemu tisku hvaležni, da tako jasno in odkrito piše. Sedaj vsaj vemo, pri čem smo.

Kaj bo rimska vlada, če pride do sporazuma, podpisala, ne vemo. Vse je odvisno od političnih okoliščin. Vemo pa nepobitno, kakšni so njeni nameni s tukajšnjimi Slovenci.

Južni Tirolci so s svojim položajem nezadovoljni. Tožijo, da se njihova zemlja čedalje bolj poitalijančuje, ker se v njih kraje nepretrogoma vliva reka tujih priseljencev iz vse Italije. V vsakdanjem življenju ni narodne enakopravnosti med Nemci in Italijani. Ostala je samo na papirju. Proti krivičnim razmeram na južnem Tirolskem so bile lansk leto bučne demonstracije v Avstriji.

Sedaj pa prihajajo glasniki Rima in nas prepričujejo, da bi bilo predržno, če bi tržaški Slovenci zahtevali iste pravice, kakor jih imata nemška in francoska manjšina v republiki. Slovenci so torej manj vredni kakor južni Tirolci in Francozi Doline Aoste. Na Tržaškem je Slovencev baje tako malo, da jih ni mogoče smatrati za resnično na-

rodno manjšino. Zato bi bilo smešno priznati slovenščino za enakopraven jezik v uradih.

Kaj pa smo, če nismo posebna narodnostna skupina? Stavijo nas v isto vrsto z inozemci, na primer z Grki, Armenci ali Nemci, ki pridejo na Tržaško kot priseljenci ter morajo biti zadovoljni, da smejo tu nemoteno bivati, a ne da zahtevajo zase še posebne pravice. Prilagoditi se morajo razmeram, privzeti italijanski jezik in se zliti z Italijani. Isto naj bi storili tržaški Slovenci ter izginali kot poseben narod z obličja Tržaškega ozemlja. Če se to ne more zgoditi, naj pa bodo drugovrstno, podložniško ljudstvo, veselo in zadovoljno, da sme tukaj živeti.

Mesto, zidano na slovenskih tleh

To zahtevajo od naroda, ki je skoro 1500 let lastnik in gospodar na pretežni površini našega področja in čigar posest sega danes do predmestij, a je nekoč do samega ostrčja Trsta.

Italijanski živelj je bil do 18. stoletja omejen na obzidano mesto okoli griča Sv. Justa. Izven obzidja so stala polja, vinogradi in domovi slovenskih kmetov. Slovenska zemlja je segala do današnjega Korza, do trga Goldoni, do ulice Carducci, slovenska obala se je širila nepretrogoma od sedanjega tržaškega glavnega trga do Devina. Ker je grič Sv. Justa danes brezpomembna mestna četrt, lahko rečemo, da je pravi Trst zgrajen na popolnoma slovenskih tleh.

Leta 1700 je tržaška občina štela 5.000 prebivalcev, od katerih je bila najmanj polovica Slovencev.

„Slovanske banke zavzemajo Trst“

Ravno tako so se Slovenci in Hrvati čedalje uspešneje uveljavljali v bankarstvu in tudi na tem področju posekali tržaške Italijane. Ruggero Fauro-Timeus je l. 1914 napisal v svoji knjigi »Trieste«, da velikih italijanskih denarnih zavodov sploh ni v Trstu. Italijanske banke da so majhne ter se bavijo le z drobno trgovino in obrtništvom. »Una vera miseria (prava beda)« v primeri s sredstvi, s katerimi razpolagajo slovanske banke.

»Slovanske banke so na tem«, je tedaj pisal Virginio Gayda, »da gospodarsko zavzamejo Trst«.

Tako je bilo po mnenju Gayde stanje Slovencev in Hrvatov v našem mestu pred prihodom Italije. Njegovo mnenje je gotovo pretirano, ker je hotel plašiti Italijane pred slovansko nevarnostjo. Res pa je, da smo v

In ko se je kasneje mesto začelo na vse strani širiti, kdo ga je gradil? Kdo je zidal ceste, kdo dvigal poslopja in polagal temelje pristanišču? Gotovo ne italijanska gospoda! To so bile mišice slovenskih delavcev. V Trstu je ni palače, je ni tovarne, ki je ne bi bili gradili slovenski delavci. Iz njihovih žuljev so rasle palače, se je množilo bogastvo tujih podjetnikov. S svojimi rokami so ustvarjali blagostanje modernega Trsta, a se morali povrh odpovedati svoji narodnosti. Laška gospoda je gledala nanje kot na pripadnike manjvrednega naroda in se posmehovala njihovem jeziku, dokler se niso začeli sramovati, da so Slovenci, ter se potujčili. Dve tretjini tržaških Italijanov je slovanskega pokolenja.

Vzpon in polom

To je trajalo vse dotlej, dokler ni v Evropi zmagala ideja moderne demokracije. Delavske in kmetske množice, ki so tvorile jedro našega naroda, so se prebudile, se začele organizirati in uveljavljati v javnem življenju.

Slovenci in Hrvati so postali sčasoma odločilni tudi v tržaškem gospodarstvu. Različni Kozulići, Martinolići, Tripkovići, Jerolimići, Račići in Poliči so ustvarili v Trstu trgovsko mornarico, ki je bila leta 1918, čeprav so se medtem nekateri njeni ustanovitelji potujčili, neprimerno močnejša od italijanske. V mogočem tržaškem Lloydso so Hrvati bili lastniki ene četrtine delnic, medtem ko italijanskega kapitala v Lloydso sploh ni bilo.

Trstu bili močni in globoko ukoreninjeni in da je naš vpliv v politiki in gospodarstvu naglo rastle.

Po prihodu Italije so začeli padati po Slovencev in Hrvatih drug za drugim strahotni udarci. Naše narodno in gospodarsko življenje so nam do temeljev razdejali. Vzeli so nam vse denarne zavode, uničili vse ostale naše organizacije, nas spremenili v brezpravno rajo.

Namesto da bi popravili storjene krivice, nam sedaj dokazujejo, da Slovenci niso več niti narodna manjšina in da je zato smešno zahtevati enakopravnost slovenščine z italijanščino. Mi naj postanemo torej tujci na lastni zemlji!

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

Premirje v Indokini

Francoski ministrski predsednik se je obvezal, da doseže do 20. julija v Indokini mir ali odstopi.

Ko je manjkalo samo še 30 ur, da izteče rok, a so se razgovori še zmerom zavlačevali, je Mendès-France naznanil, da odpotuje 21. julija zjutraj v Pariz polagat parlamentu račune o svojem delu.

Njegova odločnost je vplivala: diplomati so sedli k mizi in angleški glasnik je po nekaj urah javil: »Mačka je v vreči, sedaj je treba še vrečo zapreti in zvezati«.

V pozni noči so sporazum končno podpisali. Po 8 letih krvavih bojov bo zavladal v Indokini spet mir. Mendès-France je zmagal, ni pa zmagala Francija. Predno so zavezali vrečo, je indokitajska mačka Francijo hudo razpraskala. Vojska je stala Francijo 92.000 mrtvih in 114.000 ranjenih ter tri tisoč milijard frankov.

Premirje bo razdelilo Vietnam na dva dela. Od 21 milijonov prebivalcev pride pod Ho Si Minhovo oblast 13 milijonov, Francozom ostane le 8 milijonov. V dognanem času se razpišejo za vso deželno volitve, ki naj obnovijo enotnost vietnamske države. Ho Si Minh je trdno prepričan, da bo zmagal ter zavladal nad celim Vietnamom.

Take so posledice zgrešene francoske politike v svojih prekomorskih pokrajinah. Mendès-Franceu je pa uspelo ohraniti in utrditi prijateljstvo Francije z zapadnimi zavezniki.

Guatemalski nadškof msgr. Rossell

se je vzdignil v obrambo delavstva, ki bi ga zmagovalci v meščanski vojni sedaj radi zatirali.

»Vi niste izgnali komunistov iz Guatemale,« jim kliče škof, »zaradi tega, da bi odrekli delavcem njih pravice, jih oropali naravnega prava do zemlje, ki jo obdelujejo, ter jih pripravili ob njih upravičene socialne pridobitve«.

Za širjenje komunizma v Guatemali so po škofovem mnenju krive liberalne in desničarske stranke, ker »so ovirale napredek socialne pravičnosti«.

Sedaj čakamo, kdaj se pojavi kak rojak, da posoli nadškofu pamet ter ga ožigosa za komunista.

Tržaško vrašanje

O usodi našega ozemlja razpravljajo spet med štirimi stenami, ker je kričanje po časopisju motilo pogajanja diplomatov.

Glasilo trž. Krščanske demokracije »Progra« je iznova zahtevalo, da mora biti rešitev resnično le začasna. Italijanski zakoni se ne smejo kar raztegniti na naše kraje. Trst naj ima svojo posebno zakonodajo. Svet mora videti, da je kljub sporazumu naša dežela ostala Svobodno tržaško ozemlje.

Čudno se to sliši od ljudi, ki so doslej trdili, da naše ozemlje ni nikoli prenehalo biti sestavni del Italije. Danes tako, jutri nasprotno, kakor jim kaže.

POROKA

V nedeljo 18. t. m. sta si v Trstu obljubila večno zvestobo predsednik sindikata slovenskih šolnikov dr. Vladimir Deško in gospodična Meden Lucijana. Mlademu paru iskreno čestitamo!

Sovjetska Zveza in Trst

Nekateri listi so opozorili, da se tržaško vprašanje sedaj že zaradi tega ne more rešiti, ker se bo Sovjetska Rusija uprla. Brez njene odobritve se ne more spremeniti mirovna pogodba.

To pravno drži. Toda tržaško vprašanje nameravajo rešiti tako, da bi sporazum formalno ne bil v navzkrižju s črko mirovne pogodbe.

Zato italijanski parlament sploh ne bo glasoval o tržaškem sporazumu, ampak samo o zaupnici vladi. Če Scelba dobi večino, bo pooblaščen zaključiti pogajanja z Beogradom. To bo vse.

Rusija ne bo mogla tega preprečiti, čeprav je nadvse jasno, da bi sporazum pomenil očitno in grobo kršitev mirovne pogodbe.

Abesinski cesar Haile Selasije

je prispel na obisk v Jugoslavijo. Sprejeli so ga s častmi, kakor jih ni doživel noben gost v povojnem času. To zaradi tega, ker je bila njegova dežela ravno tako kakor Jugoslavija pregažena od fašizma in se je enako junško borila za svobodo.

Abesinski cesar je postal tudi častni občan Beograda.

Slepi junak

Po jezeru Cervia se je slepi invalid Luigi Dal Pont vozil v čolnu z malo deklico in 16-letnim fantom. Izenada se vzdigne močan veter, otroka se preplašita in čoln se prekopiene. Deklica, ki ni znala plavati, je zginila pod vodo. Invalid je planil za njo. Obupno je švigal na levo, nato na desno in v globino, dokler je ni končno le ujel za nogo in jo privlekel k prevrnjenemu čolnu ter rešil. Take ljudi je treba spoštovati!

Giorgio La Pira

o katerem smo že pisali, je sin zelo revnih staršev iz vasi Pozzallo na najjužnejšem robu Sicilije. Kot deček ni je služil kruh s tem, da je prodajal cigarete, nato je bil čevljarški vajenec. V prostih urah je študiral, postal doktor, nato profesor prava na vseučilišču v Florenci.

Pravijo, da je leverski zanešenjak, a sezidal je že več sto stanovanjskih hiš za reveže, poskrbel je, da se šolarjem brezplačno deli mleko, pomagal kot florentinski župan iz stiske že desetisočim družin. Sam je zelo skromen: živi v preprosti sobici na florentinski kliniki, prej je bival v celici dominikanskega samostana. Nima osebnih potreb: svojo poslansko plačo je dajal ubožcem, zgodilo se je celo, da se je vrnil domov brez suknje, ker jo je spotoma prepustil na pol nagemu beraču.

Borba za jezikovno enakopravnost

se ne vodi samo pri nas, temveč tudi v Aziji. V državi Pakistan, ki se je izločila iz nekdanje angleške Indije in šteje 80 milijonov duš, so proglasili jezik Urdu za prvi uradni jezik, čeprav ga govori le ena tretjina prebivalstva. Temu so se strastno uprli Bengalci, češ da je to zanje žaljivo. Njihov jezik naj bo enakopraven, saj je Bengalec nad 40 milijonov.

Po hudi borbi so se sporazumeli in pakistanski parlament je določil tri uradne jezike: Urdu, bengalščino in angleščino. Angle-

ščino zavoljo tega, ker se v njej najlaže sporazumevajo mnogejezični indijski narodi.

Ljubezen do materinega jezika je vrojena vsem ljudem. Nihče ne dovoli, da ga kdo zapostavlja in prezira.

Vseučiliščni profesor Heuss

je bil iznova izvoljen za državnega poglavarja Zapadne Nemčije. Pri tej priliki je imel v Berlinu govor, v katerem je branil nemške generale, ki so 20. julija 1944 izvršili atentat na Hitlerja. Branil jih je s Hitlerjevimi besedami: »Kadar vladna oblast vodi ljudstvo v pogubo, ima vsak član naroda ne le pravico, ampak dolžnost se upreti. Pravice človeka stoje nad pravicami državnega oblastva.«

Švedska manjšina na Finskem

je lahko zadovoljna. Švedov je v finski državi le 9,5 odstotka prebivalstva, a njih voditelj Ralf Toerngren je postal načelnik finske vlade.

Alandskim otokom, kjer živi 60.000 Švedov, je Finska dala tako zakonodajno in upravno avtonomijo, da stopi vsaka državna postava na otokih šele tedaj v veljavo, ko jo odobri švedski deželni zbor.

Tako spoštovanje tujih narodnosti je v Italiji popolnoma neznan. Stoletja bodo še minila, predno se bodo naši iredentisti vsaj nekoliko približali visoki finski kulturi. Dosegli je ne bodo nikoli, ker so nesposobni razumeti tuje narode.

Velikodušni mož

Guglielma Gianninija, ustanovitelja danes že razpuščene stranke »Uomo qualunque« (»človek s ceste«) je doletela velika sreča.

Pomorski kapitan Francesco Maresca je imenoval v oporoki za glavnega dediča vsega svojega imetja stranko, če bi pa ta ob smrti več ne obstajala, naj bi bil dedič osebno Giannini. Vrednost premoženja znaša več ko 200 milijonov lir.

Ko je prestopil prag razkošne vile, ki je postala njegova, je Giannini jokal ob spominu na prijatelja. Takih članov bi krvavo potrebovale slovenske organizacije.

Grofica Aleksandra Tolstoj

hčerka slavnega ruskega pisatelja Leva Tolstoj je na svoj 70. rojstni dan priznala, da njen oče ni maral dolgih romanov. Dajal je prednost svojim kratkim spisom. In vendar je napisal »Vojno in mir«, roman večne vrednosti, ki obsega več debelih zvezkov.

Potem ko je izšel, ga ni nikoli več prebral. Ko so mu nekega dne glasno iz njega brali, ga ni prepoznal.

SLIŠIJO TRAVO RASTI

Ameriški učenjak je izumil posebno napravo, s katero je mogoče zasledovati delovanje črva v pšeničnem zrnu. Živalca grize in gloda in dela pri tem šum, ki se natančno sliši. Tako delajo iz enega ali drugega vzroka šum vse rastline. Imajo nekako govoro.

Kdor čita naše časnike, se lahko prepriča, da so pri nas rojaki, ki slišijo tudi brez posebnega aparata travo rasti.

3000 živih jezikov

govore danes ljudje na svetu. Najbolj razširjena je kitajščina, ki jo govori približno 450 milijonov ljudi. Na drugem mestu je angleščina, ki se je poslužuje 260 milijonov, sledi hindustanščina s 160 milijoni, nato ruščina s 150 milijoni, potem španščina s 110 milijoni in vsi drugi jeziki.

Ali naj postanemo tujci na lastni zemlji?

(Nadaljevanje s 1. strani)

Tak sporazum bi bil nemoralen

Na taki podlagi naj bi po njihovem bila zgrajena pogodba med Italijo in Jugoslavijo o »začasni« rešitvi tržaškega vprašanja. Samo po sebi se razume, da bi naše ljudstvo tak sporazum z globokim ogorčenjem odklanjalo in ga srdito obsojalo.

Vprašanje enakopravnosti slovenskega jezika v vseh javnih uradih je že rešeno: mirovna pogodba je proglasila italijanščino, slovenščino in hrvaščino za uradne jezike Svobodnega tržaškega ozemlja. To pravico je potrdilo in uzakonilo 21 držav in je zato dokončna in nespremenljiva.

Ce bi jugoslovanska vlada v tej točki popustila, bi vzela nase krivdo, ki bi je tržaški Slovenci ne mogli nikoli pozabiti. Narodne pravice, zajamčene nam v mirovni pogodbi, so nepreklicne. Pogajanja lahko tečejo samo o tem, kako naj se te pravice prenesejo v dejansko življenje! Določiti je treba samo jamstva, da se naša enakopravnost ne spremeni v dejansko brezpravnost! Tu je jedro.

S splošnimi načeli o enakopravnosti se Slovenci ne bodo zadovoljili. Ta načela so že napisana v pravilih Organizacije Združenih narodov in tudi v italijanski ustavi, a Slovincem nič ne koristijo.

Mi hočemo biti enakopravni v življenju in ne na papirju. Načel bo nudila italijanska vlada Beogradu, kolikor jih želi imeti. Kaj pa nameravajo v resnici z nami storiti, je dovolj odkrito povedalo laško vladno časopisje.

Ce se Rim protivi zagotoviti Slovincem enakopravnost v dejanskem življenju, pomeni, da nas hoče še nadalje zapostavljati in raznarodovati. Jugoslovanska vlada ima zgo-

dovinsko dolžnost tak sporazum odbiti, pa naj se zgodi karkoli.

Ravno tako mora odkloniti sporazum, pa naj bi bil tudi res začasen, ako bi se z njim ne poravnala strahotna škoda, prizadeta našim prosvetnim in gospodarskim ustanovam za časa fašizma. Tak sporazum bi pomenil, da se vsa nasilja, vse tatvine, vsa hudodelstva, zagrešena nad našim narodom, predajo pozabi, kakor da se niso nikoli zgodila.

Tak dogovor bi bil nemoralen in ljudstvo bi ga obsojalo.

Kotišče nove vojne

Ce Amerikanci in Angleži menijo, da morajo tak sporazum za vsako ceno izsiliti, češ da bo po njem nastopila doba pomirjenja med Italijani in Jugoslavlani, se temeljito motijo.

Razdelitev ozemlja ne bo prinesla miru niti sosednima državam niti tukajšnjemu prebivalstvu. Ce bi delitev postala dokonč-

na, bi pod Italijo prišlo okrog 140.000 Slovencev, ki bi bili pravno v mnogo slabšem položaju, kakor so danes na Svobodnem tržaškem ozemlju. Po mirovni pogodbi tržaški Slovenci nimamo samo pravice do neke manjšinske zaščite, temveč smo v vsakem pogledu Italijanom enakopraven državni narod! Po dokončni delitvi bi pa bili ponižani v navadno jezikovno manjšino, ki bi plavala v morju večinskega naroda ter se lovila za drobtinicami človeških in narodnih pravic.

Delitev je nad vse nesrečna »rešitev« jugoslovansko-italijanskega spora. Trst bi postal pozornica nacionalističnih demonstracij in izzivanj ter povzročal neprestane enake demonstracije onkraj meje. Naši kraji bi bili žarišče narodnega sovraštva. Amerikanci in Angleži bi namesto resnične pomiritve dosegli v resnici samo eno: ustvarili bi pri nas ozračje strastne narodne nestrpnosti, iz katerega so se doslej še zmerom rodile vojne.

Se vedno upamo, da Jugoslavija, v kateri vidimo Slovenci svojo matično državo, le ne bo tega dopustila.

Predsednik Eisenhower (desno) pozdravlja v Washingtonu svojega starega prijatelja, britanskega ministrskega predsednika Winstona Churchilla ob njegovem nedavnem prihodu v Združene države na zapne politične razgovore. V sredini vidimo ženo predsednika Združenih držav.

Poplave grozijo Jugoslaviji

Donava, ki je bila zalila dele Dunaja, je začela upadati. Ko se je voda umikala, se je Dunajčanom pokazala žalostna slika: na ulicah so ostali kupi sluzastega blata, v katerem so prebivalci videli razbite kose svojega pohištva.

Valovje Donave narašča sedaj na Madžarskem. Vdrlo je v Budimpešto, kjer so morali odstraniti iz stanovanj na desetlisoče ljudi.

Poplave ogrožajo tudi Jugoslavijo. V Bački in Baranji utrujejo in višajo v naglici nasipe. Pri obrambnih delih pomaga vojaštvo, ki se nahaja v pripravljenosti.

Bog daj, da bi bila deželi prihranjena nova prirodna nezgoda!

Najdaljši viseči most na svetu

nameravajo zgraditi čez mesinsko morsko ožino, ki loči italijanski polotok od Sicilije. Dolg bi bil tri kilometre in bi stal 60 milijard lir. Na njem bi bilo skozi 6 let zaposlenih 12.000 delavcev.

Italijanskim inženirjem bi stali ob strani Amerikanci, ki so znani kot najboljši strokovnjaki v gradnji take vrste mostov.

De Gasperi se je umaknil

Na občnem zboru italijanske Kršč. demokracije v Neaplju so bili desničarji popolnoma poraženi. V vodstvo stranke je prišel le en njihov zastopnik. Govornike, ki so hote-

li zagovarjati sodelovanje s fašisti in monarhisti, so z zvižganjem in ropotanjem prekinjali.

De Gasperi se je rešil s tem, da se je dal vpisati na listo levčarjev. Toda njegova zmaga je bila le začasna in navidezna. Voditelj stranke je postal namesto njega Fanfani, ki so ga te dni izvolili za glavnega tajnika Krščanske demokracije.

Za De Gasperijem ne žalujejo niti južni Tirolci niti Slovenci.

NOVICE

Naša enakopravnost

V državnih uradih na Tržaškem je zaposlenih 16.782 uradnikov in nameščencev. Ce bi pri nas vladala pravica in bi naše ljudi nameščali tako, kakor odgovarja številu našega prebivalstva, bi pri državnih uradih moralo dobiti službo 6294 Slovencev.

Zdaj pa preštejte Slovence, ki so tam zaposleni! Na vodilnih mestih ni nobenega. Uradnike lahko prešteješ brez težave. Slovenci so kvečjemu cestni pometači in čistilke. Se ti morajo svojo slovensko narodnost skrivati, da ne zletijo iz službe. Bog ne daj, da bi svoje otroke vpisali v slovenske šole!

Taka je pravičnost Krščanske demokracije!

VELIK PRAZNIK SKAVTOV

bo 31. julija v Torquayu na Angleškem. Zbralo se bo 2000 skavtov iz 10 držav. Taborišče je skoro 10 hektarov veliko. Po zaključku ostanejo skavti iz Evrope še teden dni v Veliki Britaniji in bodo gostje svojih angleških tovarišev.

Škoda, da niso zraven tudi slovenski skavti!

ČUDOVIT IZUM

V nemški kemični tovarni na Westfalskem bodo iz rdečega francoskega vina dobivali surovino za izdelavo umetnega gumija. Za sedaj bodo pridobili iz vina 60.000 ton.

Neverjetno, kaj vse odkrije človeški um!

VELIK UČENJAK

V dvomesečniku »Trieste« je Luigi Salvatorelli napisal, da so Slovenci prišli v te kraje v 6. in 7. stoletju, ko so bili tu že Rimljani in je bila dežela zaradi tega že nekako italijanska.

Vsak šolar pa ve, da Rimljani niso prodrli z vojsko samo k nam, temveč tudi v Nemčijo in na Angleško. Ti državi sta bili po Salvatorelliju torej tudi nekako italijanski, čeprav se je italijanski narod pojavil v zgodovini šele nekaj stoletij pozneje.

Kako debelo bi pogledal gen. Winterton, če bi bral, da je Anglija nekako italijanska dežela!

Dopisi s Tržaškega

Iz Mavhinj

V nedeljo je dramska družina iz Medje vasi uprizorila znano Finžgarjevo igro v treh dejanjih »Razvalina življenja«. Delo je režiral učitelj Hvalič Dominik, ki nam je že znan po svojem prosvetnem delovanju.

Isti igralci so igro že podali pred kratkim v Medji vasi. Kakor tam, so tudi v Mavhinjah želi veliko priznanja. Zelo dobro so igrali zlasti Lenčka, Ferjan, Urh, Martin in Tona. Vsem iskreno čestitamo z željo, da bi s prosvetnim delom nadaljevali!

Nabrežina

V juliju je prišlo k nam na počitnice večje število slovenskih otrok iz Trsta in okolice. Stanujejo v novem šolskem poslopju in se imajo prav dobro. Zjutraj večkrat vidiš dolgo vrsto deklic, ko gredo prepevaje na sprehod. Pri nas bodo ostale do konca meseca. Za njimi pridejo dečki. Želimo jim, da bi se v Nabrežini kar najbolje počutili!

Devin

Našim hotelirjem vreme letos ni naklonjeno. Zaradi neprestanega deževja prihaja k nam le malo tujcev, kar škodi vsemu našemu gospodarstvu. Znano je, da so devinsko obalo že pred leti olupšali, sedaj pa urejajo poseben prostor za parkiranje avtomobilov. Ko bo delo končano, se bodo morala vsa vozila ustavljati na tem prostoru. Tako bo v majhnem pristanišču več reda in manj nevarnosti, da bi se zgodila kaka nesreča.

Vse prav in lepo, toda naša občina bi morala skrbeti predvsem za najnujnejše potrebe na vasi, kot je na pr. razširitev vodovodnega omrežja. Težko je človeku, ko mora gledati, kako ljudje po strmi poti s trudom prenašajo kangle vode v svoje domove. Kakor smo že enkrat napisali, nima v Devinu cela vrsta hiš vodovodne napeljave. Kdo naj ljudem pomaga, če ne oni, ki so za to poklicani?

V prijetnem borovem gozdu, ki se razprostira od Sesljana do Devina, tabori te dni skupina avstrijskih skavtov. V nedeljo smo jih prvič videli. Udeležili so se namreč službe božje. Takoj smo opazili, kako se povsem

drugače vedejo od laških skavtov. Občudovali smo njihov vzoren red in dostojno obnašanje; prav lepo jih je bilo videti; ko so v troidu prikorakali v vas. Kaj bi ne kazalo, da bi se tudi devinska mladina bolj zanimala za skavtstvo?

Prosek

se pripravlja na proslavitev 50-letnice slovenskega godbenega društva na pihala, ki je bilo ustanovljeno l. 1904. Proslava bo l. avgusta.

Ta dan bo na Proseku zelo živahno. Sodelovalo bo 7 godb in mnogo pevskih zborov.

Baje so za ta dan prihranili nekaj sodov najboljše kapljice. Prav je tako, zakaj godbeniki imajo zelo dragocena in občutljiva grla, s to posebno lastnostjo, da so podnevi in ponoči suha.

Boljunc

Popravljalna dela na našem zvoniku so sedaj končana. Zimska burja je bila nevarno nagnila sklepne kamne in križ vrhu zvonika. Pet mesecev je bila spodaj tabla »stavba nevarna«, tako da so tujci mislili, da se bo cel zvonik posul. Toda je trdno zidan in bo še preživel nekatere rodove. Kot rečeno, je zdaj križ zravan in dobro utrjen. Delo je pod nadzorstvom deželnega stavbinskega urada izvršila tvrdka Stefančič iz Sv. Križa.

Dopisi iz Goriške

IZ TRŽIČA

Pred desetimi dnevi je na zborovanju Zveze industrijev v Tržiču govoril ravnatelj jadranskih ladjedelnic Albert Cosulich. V poročilu je poudaril, da se je s prekinitvijo gradnje ladij znatno poslabšalo tudi stanje drugih industrij. Delo v ladjedelnicah je zastalo zaradi previsokih proizvodnih stroškov, ki onemogočajo uspešno tekmo med domačo in tujo industrijo. Omenil je, da je gradnja nekaterih petrolejskih ladij vsaj začasno preprečila izbruh prehude krize. Toda delo je sedaj pri kraju.

Ceprav bi ladjedelnice dobile nova naročila, je dejal, bi vendar ne mogle zaposliti delovne sile, ki je brezposelna, še manj pa sprejeti mlajšo, to je vajence. Na splošno začudenje in žalost je ugotovil, da je današnje število delavstva v tržiški industriji preveliko. Nič čudnega, če je zadnja ugotovitev zbudila v delavcih silno zaskrbljenost.

Odpust 500 delavcev

Ceprav so Cosulicheva izvajanja jasno kazala, da se nekaj pripravlja, je v preteklem tednu zadela delavce vendar kakor strela z neba vest, da mislijo 19. julija odpustiti 500

delavcev. Ti naj bi sicer vsaj začasno dobivali celo plačo; 24 tedenskih ur bi jim plačevalo ravnateljstvo, 16 ur pa zavarovalni zavod (INPS).

Delavcev ni razburila le odpustitev, temveč tudi dejstvo, da so bili pogoji slabši kot za tržiške delavce, ki so bili že večkrat v podobnem položaju. Kako more, so se spraševali, ravnati isto podjetje z enakimi kategorijami delavcev na dva načina? To je zares nedopustno.

Proti brezobzirnemu ravnanju je delavstvo odločno nastopilo in doseglo, da se je izvedba krivičnega ukrepa za teden dni odložila.

Če bi državna in deželna oblastva ter Zveza industrijev storili svojo dolžnost, smo prepričani, da bi mogli obdržati današnje število zaposlenega delavstva. Nujno pa bi bilo treba poiskati novih naročil, da bi lahko rešili pereče vprašanje brezposelnosti in zaposlitve doraščajoče mladine. Za doseg tega cilja pa je potrebna dobra volja in velik napor, kar čestokrat pogrešamo pri vodstvu tržiških ladjedelnic.

S SOLKANSKEGA POLJA

Zadnja huda toča, o kateri smo že dvakrat poročali, je pobila vse pridelke na ozkem pasu levega brega Soče. Skoro vsa posestva v tem predelu pripadajo solkanskim lastnikom v Jugoslaviji. Toča je seveda tudi nekaterim posestnikom, ki so italijanski državljani, vse pobila. Na to opozarjamo pristojna oblastva, ker smo zvedeli, da se za te posestnike ni nihče do sedaj zmenil niti toliko, da bi škodo ugotovil.

SEJE OBČINSKIH SVETOV

V Gorici, v Sovodnjah in drugih občinah so ta teden seje občinskih svetov. Na dnevnem redu so razmeroma važne zadeve. O sklepih omenjenih sej bomo poročali v prihodnji številki N. L.

IZ KRMINA

Pretekli ponedeljek sta se pri prometni nesreči v Krminu poškodovala dva motociklista; ponesrečil pa se je tudi 74-letni upokojenec Gabrovec. Stanje enega izmed motoristov je zelo nevarno, druga dva ranjena pa bosta ozdravela, po zagotovitvi zdravnikov, v dveh tednih.

Prizor iz Gounodove opere Faust

Dopisi iz Goriške

IZ VIDMA

Pozor na staro razstrelivo!

Marsikje na poljih, v vinogradih in drugod še ležijo razstreliva iz zadnje vojne, ki zaradi neprevidnosti naših ljudi tu in tam povzročajo hude nesreče.

Zato videmski vojaški urad opozarja prebivalstvo, da naj se nikar ne dotika teh vojnih ostankov. Kdor zasledi kako granato ali bombo, naj takoj javi županstvu ali karabinerjem v svoji bližini, ki bodo poskrbeli, da strokovnjaki odstranijo nevarne ostanke.

NOV KAPUCINSKI GWARDIJAN

Pred tednom so očetje kapucini dobili novega gvardijana p. Alberta, ki je prišel iz Trsta.

Ob tej priliki g. patru priporočamo, naj čim prej popravi hudo krivico, ki so jo dan po ponovni italijanski zasedbi Gorice storili njegovi predhodniki slovenskim vernikom. Ukinili so bili namreč slovensko cerkveno petje in pridigo. Morda bi ne bilo napačno, če bi se posvetoval pri nadškofu msgr. Ambrosiju, ki je prvi poklican, da kapucinskemu redu, kateremu pripada, vrne ugled.

Kanalška dolina - Beneška Slovenija

IZ ČEDADA

Veličastni pogreb msgr. Trinka in vest, da so odstavili šefa urada za obmejne kraje g. Innocentija, je hudo razkačila znane »trikoloriste«, ki sedaj letajo kot sršeni drug k drugemu in si šepetajo skrivnostne načrte za obrambo dobro plačane, a nepoštene službe. Da bi se potolažili, so izdali letak, ki ga skrivnostno širijo med vplivnejšimi osebami. Vanj so izlili ves »patriotični« srd proti osebami, ki so se udeležile »protinarodnega« pogreba msgr. Trinka, in napadajo celo pomožnega škofa dr. Cicuttinija.

ZRELOSTNI IZPITI

Pretekli teden se je končala matura na slovenskem liceju in na učiteljski. Komisiji na liceju je predsedoval profesor na univerzi v Padovi g. Cronia, na učiteljski pa prof. Calvi iz Turina.

IZID NA LICEJU

Na liceju je delalo maturo devet dijakov. Od teh so izdelali štirje, in sicer Bregant Mitja, Koršič Tatjana, Grakovič Franko in Rešivi Janez. Petero maturantov pa ima v oktobru popravne izpite iz enega, dveh ali treh predmetov.

IZID NA UČITELJSKI pa je mnogo slabši. Izpit je delalo 21 kandidatov. Od teh sta izdelali le dve, in sicer Čavdek Milena ter Vončina Sonja, ki sta maturo ponavljali. Od letošnjih rednih dijakov učiteljska ni izdelal nihče.

Trije kandidati so bili zavrženi; vsi drugi imajo popravne izpite iz enega, dveh, treh in celo štirih predmetov.

ROMANJE GORISKIH VERNIKOV V LURD

V preteklem tednu je odpotovalo lepo število goriskih romarjev v Lurd. Z njimi je šel tudi goriški nadškof mons. Ambrosi. Za časa njegove odsotnosti ga nadomestuje kanonik mons. dr. Kjačić.

ZAMENJAVA STARIH BANKOVCEV IN NOVCEV

V 5. številki N. L. smo čitateljem sporočili, da je treba zamenjati bankovce starega tipa od 10.000, 5000, 1000, 10 in 50 lir in novce starega kova po 10 in 5 lir do 30. junija, ker izgube z omenjenim dnem vsako vrednost. Danes vam moramo javiti, da je ta rok podaljšan do 30. septembra 1954.

veliko škodo po njivah. Pravijo, da je neki stražnik ustrelil čez 110 kg težkega merjasca tik pred vrati Cedada.

Ovčja ves

Zelo smo v skrbeh za našo gospodarsko prihodnost. Zdi se, da se je vse zaklelo proti nam. Slabo vreme nam ne pusti spravljati sena. Vojaščina, ki ima v Zajzeri neprestane strelske vaje s težkimi oklopniki, nam pa dela neprecenljivo škodo v državnih gozdovih, kjer imamo služnostne pravice (servitutes). Te so hrbtenica našega gospodarskega obstoja in so v nevarnosti, da bodo omejene. Zaradi omenjenih vzrokov in tudi zaradi prepovedi fotografiranja, slikanja itd. (kot pod fašizmom) ni letos skoraj nič letoviščarjev. Tudi zimska sezona je bila mrtva, kar predstavlja veliko škodo posebno za tiste, ki so pod vplivom nestvarne propagande veliko investirali za tujski promet, ki ga danes ni.

SVETE VIŠARJE

Naša božja pot Sv. Višarje je žal premalo oskrbovana. Ob večjih romanjih se na skupnih ležiščih ne moreš odpočiti, ker nihče ne skrbi zanje. Ubogi križev pot! Najbrž so usmiljene duše hotele Kristusu prikrajšati trpljenje za osem postaj, iz že postavljenih pa zabrisati grozoto izpred oči romarja. Ali smo tudi mi krivi temu propadanju? Naš romanj ni zaprtih rok, samo vodstva pogrešamo. Potrebna sredstva bi se kmalu dobila, če treba tudi z zbirkami po župnijah.

S Koroškega sta letos priromali že dve večji skupini mož in žena z lepim skupnim darilom. Tudi mi poromajmo letos na našo božjo pot. Motociklisti lahko preizkusijo dušo svojih vozil po popravljeni cesti, ki gre iz Ovčje vasi prav do vrha.

„Kar je res in kar je pravično, to mora odsevani iz človeških besedi in dejanj, četudi je ves svet proti temu!“

(Janez Evangelist Krek)

Trémunska nevarnost naj pokaže vladi, kako neumestna bi bila ukinitve obmejne urada v Rimu ravno sedaj, ko so začeli v krajih, ki so »italianissimi« s slovenskimi govori pred odprtimi grobovi. Pa recite, da si »debeli voditelj« ne zna pomagati s svojo »papirnico« ob Nadiži.

Strah pred merjasci

Kakor marsikateri prenapeteži tako je postala nervozna, zaradi lačnega želodca, tudi cela tolpa merjascev. Pojavili so se namreč okoli Srednjega nad Sv. Lenartom in delajo

Spomini iz starega Trsta

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Spočetka še ni bilo tako zares. Benečani so križarili pred luko, Tržačani so se pa gnetli po obzidju in jih zmerjali. Zafrkavati so znali že takrat, in še kako! Vpili so nanje: »Bastardi, bastardi! Vaše hčere so naši nonoti polovili in jih čez eno noč nazaj pogнали. Vi ste naši bastardi!« Zdaj so se pa vsule bombe in granate na obzidje. Z ladje je rjovel bojni krik »Marco — sacco« (Marko — požig in rop). Naslednji dan je začelo gneti tudi z Montuzze dol na mesto. Ponoči se je namreč prikradel ubežnik Daniele Rossi v beneški tabor in povedal, kje so najšibkejša točka obzidja. Na Montuzzi so postavili nove baterije in Rossi je vodil ogenj. Vedu buje je bilo. Šestega maja so Benečani trobili v naskok. Meščani so že bili siti boja. Ko so Benečani s svojimi »Marco — sacco« zasadili zastavo na obzidje pri pristanu, so tudi preplašeni meščani vrgli cesarskega orla v morje. Mestni rektor pa je s cesarsko zastavo pometal prah na velikem trgu. Hotel se je prikupiti zmagovalcem.

Cesarski najemniki so se spustili v beg. Meščani so se pa pogodili za 15.000 cekinov,

da se podvržejo Marku. A »sacco«, t. j. ropanje po mestu, kot je bila navada zmagovalnih soldatesk, je to pot izostalo. Tako je Trst v samih štirih dneh padel. Benetke so zvonile v zahvalo za ta čudež, beneška stranka v Trstu si je menjala roke od veselja. A kaj kmalu so dobili mrzel poliv.

BRATOVA ŠIBA

V Benetkah so se posvetovali, kaj naj bo s Trstom. Precej jih je bilo, ki so predlagali, naj se Trst kratkoma poruši in požge.

Za sedaj do tega še ni prišlo. Pač pa palica, kot je zapisal kronist Irenej od Sv. Križa. Zaupljivo, pravi, je mesto odprlo vrata beneškim bratom, a novi oblastnik je začel čistiti. Odlične meščane kot Francola, kanonika Montecchia, Burlo Chiozzo, Barò in druge so zaprli. Tistim, ki so zbežali v avstrijske dežele, so zaprli žene in celo otroke in jih konfinirali na otok Cres. Da so bratstvo še bolj občutili, je ukazal proveditor Cappello, da mora vsak dan po sedemdeset meščanov kopati jarke. In tu ni bilo razlike ali si gospod ali delavec. Če se je kdo le za las pregrešil, jezapadel hudim kaznim. Neki gostilničar je nekaj pogodrnjal. Da bi ni-

koli ne bil! Brž so ga obesili kot Mussolinija za pete in streljali v truplo s puščicami kot v tarčo.

Sloveči tržaški zgodovinar Kandler poroča, da so Benečani v poroštvo tistih 15.000 cekinov odnesli vse zgodovinske dragocenosti: zlato posodo tudi iz zasebnih stanovanj, celo stare pergamentne listine, statute in rimske napise so ukradli, da bi Trst kazal lice neke zakotne naselbine, ne pa tekmeča beneške kupčije.

Meščani so proti Cappellu skovali zaroto. Toda neka ženščina, vdova po »calegheru« Petru je vse izdala. Kri je spet tekla!

K sreči je to trajalo le do junija l. 1509. Porazi Benetk v Lombardiji so prisilili doža, da je ukazal Cappellu, naj se umakne iz Trsta.

IX

Torej zadnjikrat smo si pravili, kako je končala prva vojna z Benečani l. 1508-9. Beneški poveljnik Cappello se je vkrcal na ladjo. Se ni dobro stopil na krov, že je pri drugih vratih prišel v Trst avstrijski kapitan Nikolaj Ravbar. Tržačani so hitro menjali barvo in po vseh ulicah je odmevalo »viva Austria«. Čudno je poslušal Cappello, ki je komaj nekaj mesecev prej pisal dožu »questo popolo mostra di amarmi«.

(Nadaljevanje na 6. strani)

Spomini starega Trsta

(Nadaljevanje s 5. strani)

Vsi so enaki

Pa tudi novi avstrijski ravbar je mislil, da je »padreterno« v mestu. Ze itak je prejšnja vojna povzročila povsod veliko lakoto, kot že veste. V to bedo je pa še novi gospodar udaril. Lepega dne je namreč nasilno odpegljal v grad neko plemiško dekle in jo obdržal čez noč. Vsi mestni patriciji so se čutili osramočene in so poslali odposlance k Ravbarju. Ta pa ukaže vseh pet vreči v ječo. Nič niso pomagale prošnje, da bi odlične meščane izpustil. Tržačani so upali, da so se stari gospodarji kaj spremenili, ker so videli, da jih Benetke lahko brenejo iz Trsta. Pa ne; vsi oblastniki in četrtniki tega sveta so bili in bodo vedno enaki!

Ko ni bilo iz grada ne dekleta ne odposlancev, se začno zbirati ljudje pod zidovjem. Zdaj se prikaže na stolpu trobentač in naznani v gospodarjevem imenu, da bo vse ujetnike razsekal na kose, če napadejo meščani grad. Res so se razšli, a so se maščevali možu dolgo potem, ko je bilo že vse pozabljeno. Cesarski kapitan se je sprehajal sam v mraku pod gradom; tedaj se zbere preprosto ljudstvo, obkoli moža in tako krepko opljuva cesarskega predstavnika, da je komaj ušel. Zgodovina ne pove, ali je tudi on pisal na Dunaj, da ga ljudstvo ljubi, kot si je domišljjal Cappello.

Enih in drugih je bil Trst sit. Vendar so se oboji spet spopadli za tržaško ozemlje.

Mrzla vojna

Nekaj podobnega je bilo okoli Trsta v letih od 1510 do 1521, ko sta se cesar in dož

pobotala v Wormsu na Nemškem. Avstrija je prav tista leta imela hude boje na turški meji in se ni mogla brigati za Trst. Benetke pa niso mogle pozabiti umika. Zato so kar naprej podpihovalle svoja istrska mesta, naj napadajo tržaške vasi in delajo škodo. Posebno Milje, ki so imele piko na Trst zaradi žaveljskih solin, so stalno napadale okolico. Poglavitno nalogo so pri tem imeli »guastatoric«, ki so ponoči rezali oljke, trte, sadno drevje in požigali hiše. Seveda so to delali od obeh strani, tako da je bilo od Stivana do Pirana vse pokončano. Ubogo ljudstvo! To je ljudem po teh krajih ostalo tako v spominu, da še danes štejejo za največjega zločinca in barabo tistega, ki iz sovraštva poreže nasade.

Najprej je prijadral zgodaj l. 1510 pred Trst Jernej Contarini s tremi galejami. Ker ni mogel vzeti mesta, je spustil svoje kavrizane (tako so imenovali prebivalce Kopra) in Miljčane nad trte in oljke. Za Contarinijem je prijadral generalni kapitan Trevisan kar s petnajstimi galejami, pod pretvezo, da morajo Benetke braniti svoje istrske podložnike pred tržaškim nasiljem. Zagrozil je mestu, da ga zravna z zemljo, če se mu ne preda. Z obzidja mu pa kažejo fige. Razjarjeni Trevisan zbere tri tisoč mož in dosti ladij in oblega Trst. Seveda so zopet plačale trte, oljke in soline. Beneški žolnirji so čez dan ropali, zvečer so pa šli spat v Koper in Milje.

Pri enem takih napadov so Benečani iz St. Vida (S. Vito) odgnali vsa dekleta v sužnost. Cez nekaj tednov so jih pognali nazaj, toda kakšne! Zasedli so tudi Mohovljane, Sočerb, Drago.

Šilo za ognilo

Vsega tega je bilo tudi Tržačanom malo preveč in so sklenili nekaj povrniti. Opremil so dve lahki ladji brigantini in prišli do Chiozze, koder so plenili in kradli. To se je večkrat ponavljalo. Zato so Benečani poslali v miljsko luko posebno ladjo, ki naj bi prestregla povratek tržaškemu brodovju. Toda lahke brigantine so zasledovalcem vedno ušle. Zato so se maščevali nad kmeti okoli žavelj in Doline in jim kradli, požigali in jih pobijali.

Tudi Tržačani so sklenili posvetiti beneškim roparjem. Pod škednjem nasproti Miljam so skrili topove in ljudi, bolj na odprto pa je veslalo nekaj ladij. Ko jih beneška prežalka ugleda, krene brž za njimi; te se delajo, kot da beže na vso moč in izvajajo sovražnika proti bregu. Tu se pa vsujejo na beneško fusto (posebna, nizka vojna ladja) krogla, da se je komaj rešila v Milje.

To sramoto so hoteli Benečani oprati. Prav tisto leto, ko je bil hud potres, t. j. 1511, so poslali admirala Moscatellija, da mora tisti dve tržaški brigantini v luki zažgati. Vsi Istrani da mu morajo pod smrtno kaznijo pomagati. Res je 26. marca zvečer po tistem potresu vdrl z dvajsetimi ladjami v pristan, pretrgal zapiralno verigo in izkral 200 mož. V velikem hrupu se je zbudilo nekaj ribičev, ki so dremali pred frančiškanskim samostanom izven obzidja. Ti so od samega strahu tudi zagnali strašen hrušč. Benečani so menili, da so mestne čete naredile številen izpad in so se začele pred nekaj ribiči umikati. V spopadu je bilo več ranjenih, med temi precej hudo Moscatelli sam, ki se je z razsekanim obrazom povrnil domov.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Mož, ki ni hotel govoriti

»Gospa Bouvot«, je rekel Jurij župnik »je izvršila svojo dolžnost, kakor jo je ona pojmovala, vendar ni bila dovolj previdna.«

Prihodnje jutro sta pridrvela v vas dva tovorna avtomobila, natrpana z gestapovci. V 15 minutah so zgnali skupaj 16 moških in žensk in med njimi je bil Jurij.

Začetkoma je bil Jurij prepričan, da je nekdo moral govoriti. Mogoče je pa Gestapo vrgla le mrežo in on je bil med nesrečnimi ribicami, ki so se ujele. Eno stvar — je dejal samemu sebi — si je treba zapomniti: *Dokler si Peter Touchette, si varen. Če pa popustiš ter samo za trenutek pokažeš, da si Jurij Du Pre, si zgubljen.*

Sodil je, da bi mogel izdržati do kraja, ne da bi se dal premagati od bolečine. V devetmesečni šoli se je prepričal, da človek lahko vse prenese. »Vi bi se lahko navadili tudi na to, da vas obesijo,« mu je zatrjeval učitelj, »ako bi mogli dovolj dolgo viseti.«

Na Gestapu

Tovorni avtomobili so se ustavili pred glavnim poveljstvom Gestapa, nameščenim v veliki zgradbi, nekdanji živinozdravniški bolnici. Zadaj je bilo visoko obzidano dvorišče, kjer so gestapovci navadno streljali obsojence.

Šestnajstorico moških in žensko so strpali v prtljične prostore, nekdanje hleve za bolne

konje. Vsak hlev je bil razdeljen v 4 metre dolge in 3 metre široke in zaprte predele, ki so sedaj služili kot celice. Jurij je lahko ležal samo, če je skrčil noge k prsim.

Tako je ždel približno pol ure, ko je zrak postajal neznošno vroč. Gestapo je pričela »mehčati« aretirance: v podzemlju je stala ogromna peč s cevmi, ki so bile napeljane v hleve. Prav kmalu je od Jurija tekla znoj v potokih. Po dveh urah so gestapovci nenadoma znižali temperaturo za 70 stopinj. Ti silni prehodi od neznošne vročine do velikega mraza so trajali štiri dni.

Dvakrat dnevno so Juriju dajali kruh in vodo in nič drugega. Vedel je, da postaja čedalje šibkejši, toda njegove duševne zmožnosti so ostale nedotaknjene. Od časa do časa je slišal, kako vodijo ljudi iz celice in kmalu zatem so kriki bolečine prihajali do hlevov.

Četrty dan so se odprla vrata njegovega predela in straža ga je peljala po stopnicah v sobo za zasliševanje. V njej je bila pisalna miza z dvema stolicama in na mizi pritrjen mizarski primež. Zasliševanje je vodil gestapovski major, ki sta mu stala ob strani podčastnik in korporal. S studom je zrl major na umazanega, smehljajočega se Jurija, iz čigar ust so se cedile sline.

»To je Peter Touchette, pomočnik v garaži,« je pojasnil podčastnik. »Mož je bebec.«

»Ali ste v bližini vasi kdaj videli angleške letalce?« je začel major.

Jurij je skomignil z rameni, hlinil veliko začudenje in odkimal z glavo.

Tedaj se je dvignila desnica gestapovskega podčastnika. Udarec je treščil na hrbet Jurijevega nosa. Začutil je omamno bolečino in slišal, kako je zaškrtal zmečkani hrustanec. Zamajal se je in začel stokati in eviliti, kakor bi bil storil Peter Touchette.

»Povej nam resnico, prasec!« ga je nahrulil podčastnik.

»Jaz ne vem nič!« je momljal Jurij.

»Kdo vodi odpor v vasi Torigni? Kdo meče v zrak mostove? Kdo skriva in rešuje angleške letalce?« Vprašanja so sledila naglo drugo za drugim. Momljajoči Jurijevi odgovori, da on ne ve nič, so spravili gestapovce ob potrpljenje.

»Ali smem z vašim dovoljenjem nekaj vprašati jetnika?« je zaprosil podčastnik.

Kazalec v vijaku

Ko mu je major prikimal, je postavil Jurija tik ob mizo in vtaknil kazalec njegove desne roke v mizarski primež. »Povej, kdo vodi odpor v vaši vasi!« je zalajal.

Zopet je Jurij odkimal z glavo. Tu je podčastnik z vso močjo brenil Jurija v noge in ga spodnesel. Njegovo telo se je zavalilo na tla, kazalec je pa obtičal v primežu in se zlomil kakor žveplenka. Jurija je prešinila tako ostra bolečina, kakor da bi mu kdo porinil žarečo iglo v možgane.

(Nadaljevanje prihodnjic)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

DAMIR FEIGEL — petinsedemdesetletnik

Na dan, ko pišemo te skromne vrstice v čast služnemu in kulturnemu možu, se je rodil 18. julija 1879 v Idriji za Milčinskim največji slovenski humoristični pisatelj Damir Feigel. Preteklo nedeljo je torej Feigel praznoval 75-letnico svojega rojstva.

Med goriškimi Slovenci je Feigel ena izmed najbolj znanih osebnosti, saj se je nahajal več desetletij v prvih vrstah borcev za pravice in enakopravnost svojega naroda v Avstriji in Italiji.

Doraščal je v najlepši dobi slovenskega narodnega življenja, ki je v par desetletjih na kulturnem, gospodarskem in političnem polju nadoknadila to, česar ni mogel slovenski narod zaradi nezdravih političnih razmer v Avstriji prej doživeti. Čudovita je bila ob koncu preteklega in v začetku dvajsetega stoletja narodna rast zlasti goriških Slovencev in njihovega središča Gorice, ki se je borila nekako za kulturno vodstvo z Ljubljano.

L. 1900 je Feigel dovršil klasično gimnazijo v Gorici, nakar se je vpisal na dunajsko pravno fakulteto. Zaradi preslabih gmotnih razmer ni mogel dovršiti dunajske univerze, marveč se je pred dokončanimi študijem posvetil zgolj javnemu delu, zlasti pisateljevanju in sourejevanju raznih listov in knjig pri različnih založbah. Bil pa je tudi več let po prvi svetovni vojni tajnik Zupanske zveze, v kateri so bili tedaj združeni župani vseh Slovencev in Hrvatov, ki so prišli pod Italijo.

Feigel je v javnem delu moral mnogo bridkega pretrpeti. Takoj po prihodu Italije v naše kraje leta 1918 je bil interniran v krminskih barakah, in leta 1941 zopet v goriških zaporih. Kot urednik raznih listov je bil večkrat zapleten v pravde, a njegovega človeškega in pisateljskega humorja prav nič ni moglo zlomiti, niti uši niti stenice. In to je njegova odlika, da je trosil v svojem življenju, kamor je prišel, dobro voljo, zdrav humor in družabno veselje. Polna humorja so tudi njegova književna dela; bil je zelo plodovit pisatelj, saj je napisal nad 17 knjig in morda hrani v svoji malhi še marsikaj, s čimer nas misli pozabavati ob priliki, ki se bo njemu zdelo najbolj primerna.

Na tem mestu pa mu vračamo njegovega »otroka«, na katerega je gotovo pozabil, saj ga ni zapisal on, pač pa mož, ki ima smisel za zgodovino in nam ga je dal na razpolago.

Ker je iz tužne krminske dobe od dne 7. 12. 1918, ko je bodril svoje prijatelje v konfinaciji, izpolnjujemo željo njegovega prijatelja in priobčujemo Feigelovo humoristično pesmico

TABOR MUČENIKOV

Pod hrbtom so deske,
pod glavo uši,
po životu srbi nas,
a kaj nam to stri.
Na desni je česal
in robec na lev,
veselo glasi se
po sobi naš sprev.
Tam v kotu Karlinca
prav moško čepi
in s svojim telesom
razgreva nam kri.
Prišli smo v tovarno
jetnikov en gros,
to ni pač veselo,
a tud' ni hudo.
Kruh, kava, konzerva,
zvečer pa je riž,
premal' za podgano,
preveč pa za miš.
Ritorno adagio,
tako magistrat,
za našo pa klapo
je on še premlad.
Allegro in presto,
tako rečemo mi,
ker naša bodočnost
še vedno živi.

Gospoda slavljena prosimo odpuščanja, ker smo njegov izvirnik spremenili, pa le za eno besedico »pod hrbtom«, namesto njegove krepkejšje in vsem zdravim Slovincem sicer prijaznejše besedice. Ker pa imamo med Slovenci tudi nekaj občutljivih čudakov, smo jo mi, ki nismo humoristi, raje izpustili. Pa brez zamere!

Vsa zdrava slovenska srca kličejo Damiru Feiglu ob njegovi 75-letnici: hvala Vam za vso ljubezen in Bog Vas ohrani še mnogo let med nami!

Peti letnik Literarnih vaj

Literarne vaje, glasilo dijakov slovenskih srednjih in strokovnih šol v Trstu, praznujejo letos petletnico svojega obstoja. Ob zaključku šolskega leta je izšla sedma in zadnja številka tega zanimivega mesečnika in je zaključila peti letnik. Med počitnicami namreč ta list ne izhaja.

Vzemimo v roke vseh sedem zvezkov letošnjega letnika. To je 224 strani tiskanega besedila, torej obseg knjige. Res je vredno te zvezke dati v vezavo, da dobimo knjigo in jo denemo v domačo knjižnico.

Zunanja oblika teh zvezkov je prav lepa. Platnice iz poltrdega papirja v plahi zeleni barvi te takoj spomnijo na barvo pomladanskih trav, na pomlad in mladost. Pomlad in mladost pa je ravno last dijakov, ki so te zvezke napisali. Na naslovni strani platnic imamo povsod razen naslova, kraja in časa izdavanja ter označbe letnika in številke vedno še sliko-linorez, ki lepo izpopolnjuje prazni prostor in povečuje privlačnost. Na notranji strani platnic je vselej kazalo na zadnjih dveh straneh platnic pa se stiskajo uganke, rebusi, križanke in podobno. Nič praznega, vsak prostor je izpolnjen.

Notranje pa je list takole urejen. Prvi in glavni je literarni del. Temu je odmerjenih največ strani. Ta del je izključno dijaški. Nato sledi poročila iz kulturnega sveta, potem športne novosti in zanimivosti, nato članki znanstvene in poljudno znanstvene vsebine, vsako številko pa zaključijo sporočila uredništva mladim sodelavcem.

Med leposlovjem je mnogo slik-linorezov, a med ostalo vsebino mnogo fotografij. Vse to povečuje pestrost in živahnost.

Mladi pesniki in pisatelji

Literarni del nam nudi 14 pesmic in 90 sestavkov v nevezani besedi. Med pesniki in pesmicami Literarnih vaj se je v tem letniku največkrat oglašila Pertot Bruna iz klasične gimnazije. Objavljenih ima kar 6 pesmi: Dan umira, Dežuje, Gorska sleč, Jesen v Primorju, V gozdu, V megli. Iz naslovov je že razvidno, kaj si izbira za predmet svojega pesniškega oblikovanja: naravo in njene spremembe ter svoje vtise in razpoloženje ob tem. Čisto neosebno, realistično, pa podaja v pesmi V megli sliko Trsta v sivem, meglenem večeru, da kar vidimo prazne in puste ulice, tam neke slabotno luč in pod njo kostanjarja, ki bogvekomu peče kostanj. Kratko, jedrnat, vsaka beseda ti mnogo pove. Pertot Bruna ima, če sodim po teh pesmih, zlasti po tej zadnji, mnogo pesniškega daru. Med tistimi, ki so se pa letos poskušali v leposlovni pro-

zi (naštel sem 58 različnih imen), se je največkrat postavila Fonda Vijolica iz klasične gimnazije. Objavljenih ima kar sedem prispevkov. Vidi se ji, da ima veliko povedati. Zna opazovati okolico, poslušati razgovore ljudi, prisluhne njihovi problematiki itd. Zato so njeni prispevki živahno pisani, dialog teče, kot bi ga človek sam poslušal, ponekod je celo preveč pristen, tako da je tu pa tam kaj nepotrebnega v njem. Tudi logična zveza med enim in drugim stavkom ni vedno dobro izpeljana, ker dela miselne skoke. Brez dvoma pa bo Fonda Vijolica znala take nedostatke odpraviti in še veliko prav dobrega napisati. Veliko obetata tudi Hmeljak Matjaž iz II. r. nižje gimnazije (5 objavljenih prispevkov) ter Pizziga Ana Marija z učiteljskega (4 objavljeni prispevki). Lepe črtice zna pisati, kot je pokazala, Černjava Silvija z učiteljskega. Njena moč je zlasti v dvogovorih, ki so čudovito naravni in utemeljeni v značajih oseb, ki govorijo. Navadno oseb sploh ne opisuje, predstavlja ti si jih moraš po tem, kako in kaj govorijo. Se marsikatero ime je vredno, da bi se ustavili ob njem. Toda, veliko jih je in preveč bi se raztegnila naša razmišljanja.

Kaj hoče list?

Zanimajo nas Literarne vaje kot pojav. Kaj hočejo! To je list, ki ga vsi priznajo in cenijo, je list vseh in nikogar. To je list vseh slovenskih dijakov. In v tem je že veliko. Zato nima uvodnikov, saj mu jih ni potreba. Vsebinska sama je zgovoren uvodnik. Ceniti, čuvati, gojiti slovensko besedo v mladih ljudeh, to je naloga tega lista. In to nalogo list prav dobro izpolnjuje. List ima na mlade ljudi velik vpliv. Priteguje jih k aktivnemu in pozitivnemu slovenskemu poslu. Pisati je naporno delo, a prav tega je treba. Napor človeka utrjuje! List dalje slovenske dijake druži in jim utrjuje zavest skupnosti, skupnega dela, skupne usode, skupne borbe. Tudi to je pri Literarnih vajah vsega zanimanja vredno, da srečno družijo profesorje in dijake pri isti mizi. Ne bi nam bilo treba vedeti, kdo je izdajatelj, kdo odgovorni urednik, kdo piše kulturne, kdo znanstvene zanimivosti, ne bi nam bilo treba vedeti, kdo dejansko ureja in upravlja Literarne vaje, pa bi vendar s prepričanostjo lahko trdili, da tukaj morajo biti vzgojitelji zraven. In v tem je treba ravno gledati enega najlepših uspehov tega lista, da se dijak in vzgojitelj pri njem brez trenja drug drugega dopolnjujeta. Iz letošnjega Izvestja srednjih šol izvemo, da je vse delo, ki ga kdo opravi za Literarne vaje, brezplačno in častno. Samo tako moremo razumeti dejstvo, da se tako dober, lep in obširen list lahko vzdržuje sam, zgolj s skromno naročnino, brez vsakih podpor. Pa ne le to. Zmogel je še več: da je letos iz lastnih sredstev založil novo knjigo, izvirni slovenski roman iz tukajšnjega življenja, Devinski sholar!

—tt—

VZGOJNI KOTIČEK

Zaupanje v družini

»Od družine je odvisno, ali v iskrenem zaupanju oblikuje človeka v močno in samostojno bitje ali pa v slabiča in izkoriščevalca«, pravi veliki Masaryk.

Srečni otroci, kjer vlada v družini medsebojno zaupanje. Oče in mati nista v takih družinah le roditelja svojim otrokom, ampak tudi iskrena prijatelja. Saj vse družinske člane veže neomajno, nikdar izdano zaupanje. Otroci brez pomisleka zaupajo staršem svoje težkoče in ti jim pomagajo z največjo ljubeznijo.

Kako velikega pomena je tako medsebojne zaupanje med starši in otroki v doraščajoči dobi, ni potrebno še posebej poudarjati. Koliko otrok bi posebej v teh kritičnih letih zašlo na stranpota, če ne bi imeli skrbnih in zaupnih svetovalcev prav v svojih starših! Gorje pa družinam, kjer so posamezni družinski člani med seboj nezaupljivi in kjer otroci nimajo vere v svoje starše. V takih domovih ni medsebojnega spoštovanja in razumevanja, ni sonca, ki ogreva srca, ni ljubezni. Včasih so bile redke take družine, danes pa se na žalost množijo iz dneva v dan. Iz družine prinašamo zaupanje ali neza-

upanje v družbo, v življenje. Sodeč po nezaupanju, ki vlada danes v svetu, pa lahko smelo trdimo, da osnovna celica, družina, ni izpolnila svoje dolžnosti. Zaradi nezaupanja v družini se namreč rušijo moralni temelji današnje družbe in razkrajajo osnove medsebojnega sožitja. Posledice tega so nedogledne: brat ne zaupa več bratu, nepremostljiva nasprotstva med narodi, sovražnosti med državami itd. Državniki se sestajajo na mednarodnih konferencah in skušajo rešiti medsebojna nasprotstva, po drugi strani pa se države mrzlično oborožujejo. In to vse zaradi medsebojnega nezaupanja. Častne besede, pismene pogodbe itd., vse je brez veljave v današnjem času.

Začnimo torej z zaupanjem v družini. Naj naši otroci začutijo lepoto in vrednost iskrene družinske harmonije med starši, brati in sestrami. Starši, približajte se svojim otrokom! Z ljubečim in skrbnim razumevanjem jim bodite izkušeni vodniki na križpotih življenja, prijateljski svetovalci v dvomih in zablodah in spretni zdravniki v vseh bolečih in bridkih trenutkih mladih src.

Zavedajmo se torej važnosti in pomembnosti zaupanja kot močnega vzgojnega činitelja.

GOSPODARSTVO

KOLOIDNO ŽVEPLO SE DOBRO OBNAŠA

Tako imenovano koloidno žveplo se je pojavilo v Nemčiji že pred nekaj leti, v Italiji pa letos prvič. Na zunaj je videti prav malo podobno navadnemu žveplu, po svojem učinku proti glivičnim boleznim pa zdaleč prekaša navadno žveplo in tudi druge sorte škropilnega žvepla. Koloidno žveplo se je izkazalo posebno letos, ko niso mogle druge sorte žvepla mnogo učinkovati zaradi pomanjkanja sončnih žarkov ali ker jih je dež prej izpral. Sončni žarki pa so nujno potrebni, ker se pod njihovim vplivom tvorijo žvepleni plini, ki edini učinkovito delujejo proti glivicam.

Koloidno žveplo prodajajo v obliki prahu, ki se zaradi svoje lahkote zelo praši. Če pa ga primeš s prsti, se takoj stvori zaradi vlage in toplote prstov nekakšna klejasta zmes. Od tod je dobilo to žveplo tudi svoje ime, ker »koloiden« pomeni klejast.

Koloidno žveplo uporabljamo samo v škropilu, to je premešano z vodo ali raztopino modre galice. Naši vinogradniki ga bodo najraje uporabljali premešanega z galico, ker se bodo z enim samim škropljenjem zavarovali istočasno proti oidiju in peronospori.

Škropivo napraviš takole: Najprej pripraviš raztopino modre galice (z apnom) in raztopino koloidnega žvepla in nato obe raztopini zmešaš. Za 100 litrov raztopine vzameš 30 do 40 dkg (ne več!) koloidnega žvepla, katerega premešaš s 5 litri vode.

Učinkovitost koloidnega žvepla zavisi predvsem od tega, da se ta žveplena mešanica zelo tesno oprime poškopljenih predmetov, to je trtnih listov in poganjkov ter da veter žvepla ne odnese in dež ne izpere. Ker je žvepleni prah zelo droben, zadostuje že šibko sonce, da ga raztopi. Zato imajo letos oni vinogradniki zdravo grozdje, ki so uporabljali koloidno žveplo. Žal je takih vinogradnikov še zelo malo, zato pa bomo imeli letos skrajno slabo vinsko letino.

V toplih dneh škropimo s koloidnim žveplom samo zjutraj ali pod večer, nikoli v vročih urah.

Koloidno žveplo pa pospešuje tudi razvoj rastlin in učinkuje proti listni plesni na jablanah, vrtnicah in drugih rastlinah, proti luknjičavosti listov sadnega drevja in proti mrčesu, kot je rdeči pajek, pršice in drugi.

Žal je koloidno žveplo mnogo dražje (celo trikrat) kot navadno. V trgovini sta izdelek tvrdke »Montecatini« in pa nemški izdelek »Cosan«.

TUDI FIŽOL IN GRAH

razkuži s »ceregamma«. V tem primeru pa primešaj vsaj 100 gramov razkužila za vsakih 100 kg fižola ali graha.

Zdi se, da bo letos pravo fižolovo leto, to se pravi, da bo pridelek fižola obilen. Naši ljudje ga radi in mnogo jedo: v solati, v fižolovi juhi, posebno pa v različnih skuhah (mineštrah) s krompirjem, s testeninami, z zeljem in drugo zelenjavo itd. Fižol je dober in zelo redilen, odbija pa, če je le eno samo zrno piškavo. Piškav fižol — četudi kuhan — ne gre v slast niti prašičem.

Posušite skrbno pšenični pridelaki

Letos je pšenični pridelak zelo vlažen in zato moramo prav posebno paziti, da ga dobro posušimo. Če moreš, razprostri zrnje na sončnem prostoru, potem pa na suhem podu, kjer ga vsak dan prevrzi z leseno lopato. Je velika nevarnost namreč, da bi pridelak postal plesniv (mufast). Zato pazi! Suši ga je dalj časa kot premalo.

Sušilni prostor pa naj bo razkužen, da se ne bosta mogla razpasti žitni hrošč in žitni molj. Vsakih 100 kg zrnja razkuži s 70 do 80 grammi »ceregamma«, ki ni prav nič škodljiv ne zdravju ne kaljivosti.

Letošnji krompirjev pridelek

Količina pridelka ni enotna: nekateri imajo bogat pridelek, medtem ko je za druge bolj picek; nanjo vpliva premnogo činitelj: obdelovanje, sorta, napadi peronospore in varstvo pred njo, napadi koloradskega hrošča in zaščita krompirja pred njim. Kdor je bil pazljiv in priden, ta je očeval pridelek. V splošnem pa letošnji pridelek ni zdrav in zato opozarjamo na naslednje:

1. Za seme smemo pustiti samo krompir, ki je bil očuvan peronospore, to je, če ni steblovje prezgodaj porumenelo in se ni posušilo. Poleg tega mora semenski krompir popolnoma dozoreti. Le tak namreč ne bo v šrambi ovenel.

2. Predno spravimo krompir v šrambo, ga moramo dobro osušiti. Večji del krompirjeve sestavine je itak voda in zato je vsaka zunanja vlaga škodljiva. Kdor ne bo tako ravnal, bo imel v šrambi gnile gomolje.

3. Na gnilobo pa moramo sploh paziti, posebno letos. Zato moramo že na njivi skrbno ločiti vse zdrave gomolje od gnilih in nagnitih. Če je gomolj količkaj nagnit (pri peclju, repiču), ne spada skupaj z zdravim. Gnilih gomoljev pa ne smemo puščati na njivi ali jih tam zakopati, temveč jih moramo skrbno pobrati in vreči v ogenj. Le tako homo zatrli leglo gnilobe.

Sportni pregled

»TOUR DE FRANCE«

Komaj 11 etap je za nami in že je letošnji »Tour de France« pokazal, da bo imela ta dirka čisto drugačen značaj kot italijanski »Giro«, na katerem je letos prišlo do izraza nešportno obnašanje kolesarjev. Vsi kolesarji, ki so smatrani za letošnje favorite, so na prvih mestih v lestvici s pičlo časovno razliko. Vse kaže, da bo dirka po Franciji velik športni dogodek. Najresnejša tekmeča sta bila Bobet in Koblet, a zadnji je izpadel, tako da je kandidat za zmago ostal Bobet. Predvideti izid je prenaplo, pred kolesarji so Pireneji in Alpe, ki bodo zahtevale marsikakšno žrtev in morda celo med izbranimi. Tako se je že zgodilo leta 1952 s Coppijem, katerega sta napor in vročina že pred Alpami onesposobila za nadaljnje tekmovanje.

LAHKA ATLETIKA

Na atletskem dvoboju med Švedsko in Francijo, ki je bil na znanem stadionu v Goeteborgu, na katerem sta še tekmovala Nurmi in Haeg, je bilo doseženih mnogo odličnih rezultatov. Bengt Nilsson, 20-letni švedski atlet, je skočil v višino 2.10 m in izboljšal svoj dosedanji evropski rekord za 5 cm. To je letošnji najboljši rezultat, obenem pa tretji

4. Če ni krompir popolnoma dozorel in zdrav, je najbolje, da ga čim prej prodamo.

Na naslednje opozarjamo vse letošnje pridelovalce krompirja, pa naj so ga že izkopali in spravili ali ga imajo še na njivi.

Obvestilo kmetijskega nadzornišтва v Trstu

Zavezniška vojaška uprava je odobrila za drugo polletje 1954 podpore, ki jih bo dajala kot državni prispevek za nekatere važne pobude, nanašajoče se na izboljšanje in povečanje krajevne proizvodnje. Podpore so namenjene sledečim proizvodnim panogam:

1. *Trtoreji in sadjarstvu*: prispevki, ki lahko dosežejo največ 70% nakupne cene za trtne sadike, oljke in sadno drevje. Naročila se sprejemajo do 30. oktobra t. l. Od tega datuma dalje se bodo sprejemala naročila samo za spomladanske saditve 1955.

2. *Cvetličarstvu*: prispevek je namenjen nakupu vrtnic in izbranim sortam tulipanovih čebulic. Naročila se sprejemajo do 30. septembra t. l. Ob naročilu mora prosilec položiti na račun primerno vsoto.

3. *Poljedelskim strojem*: prispevek za nakup koristnih in malo poznanih strojev bo znašal največ 30% nakupne cene. Prošnje je treba vložiti do 30. oktobra t. l. Pri tem bo dana prednost tistim strojem, ki jih bo posebna komisija smatrala za najbolj primerne za naše področje.

4. *Živinoreji*: prispevek v znesku okoli 50% morejo živinorejci prejeti za nakup odbranih bikcev sivo-rjave pasme. Naročila se sprejemajo do 15. septembra t. l. Istočasno pa mora zainteresirani živinorejec dati na račun 120.000 lir.

Nagrade za dobro vzdrževanje (snago in krmiljenje) bikov: Posebna komisija bo odmerila imenovane nagrade, upoštevajoč predvsem krmiljenje, uporabo močne krme in pa higiensko stanje živali.

Nagrade za dobro rejo bikcev: Te nagrade bodo dodeljene tistim, ki se bodo odlikovali v vzreji. Njih namen pa je, da se z njimi delno krijejo stroški za vzdrževanje samice in bikca samega.

Nagrade za vzrejo telet: Za rejo odbranih telet in za lajšanje njih oddaje drugim živinorejcem področja bodo dane primerne nagrade. Zainteresirani naj se obrnejo na Urad za živinorejo — Kmetijsko nadzornišтво —, kjer bodo lahko dobili podrobna pojasnila.

50-odstotni prispevek za nakup par odbranih merjaškov pasme Large White. Naročila se sprejemajo do 30. oktobra t. l. Ob naročilu mora zainteresiranec dati na račun 15.000 lir.

5. *Čebelarstvu*: prispevki v najvišjem znesku 30% za nakup racionalnih panjev in v čebelarstvu koristnega orodja. Rok za naročila poteče 30. oktobra t. l.

Zadevna pojasnila daje Področno kmetijsko nadzornišтво, Ulica Ghega 6-I, tel. 38673.

Morebitni dodatki in spremembe te objave bodo pravočasno objavljani.

vseh časov na svetu (za Davisom 2.12 m in Steersom 2.108 m).

Na športnem obzorju se pojavlja nova »lokomotiva«, in sicer v madžarskem dolgoprogašu Kovacsu, ki je v Helsinkih v teku na 5000 m v času 14:08.2 porazil rojaka Szaba in mnogo obetajočega Finca Taipaleja. Madžari postajajo resnično velesila v skoraj vseh bolj znanih panogah kot n. pr. v nogometu, v lahki in težki atletiki, v plavanju in orodni telovadbi. Stevilčno mali narod se močno približuje Ameriki in Rusiji, najmočnejšima športnima velesilama.

Stari nemški metalec kladiva Karl Storch še ne more opustiti svojega priljubljenega orodja. Letos ga je ponovno vzel v roke in ga zalučal 56,03 m, kar je najboljši letošnji rezultat v Nemčiji. Kdor se spomni berlinske olimpiade l. 1936, bo vedel, da je bil Storch najizrazitejši olimpijski prvak. Zato bo resnično precej star, vendar še vedno mlad.

BOKS

V Zagrebu je bil 17. in 18. t. m. mednarodni dvoboj v vodnih skokih Jugoslavija-Avstrija, ki se je končal z zmago Jugoslavije 122,5:120,5.

V Bonu je nemška telovadna reprezentanca, ki je na svetovnem prvenstvu v Rimu letos zasedla 4. mesto, nepričakovano porazila Japonce (287,15:286,50), ki so bili v Rimu drugi.

V Milanu je v borbi za naslov evropskega boksarskega prvaka lahke kategorije Tržačan Loi, ki tekmuje kot italijanski predstavnik, premagal po točkah Francoza Herbilona v 15 rundah.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 9

Tako je minilo skoraj leto dni, preden je mali lord shodil. Plezati in iskatj si sam živeža ni znal, kakor so druge male opice že znale. Tublat, Kalin mož, je menil, da je treba spraviti otroka s poti.

Toliko časa je to dopovedoval Kali, da ga ta ni hotela več poslušati. Tublat je tedaj zahteval od Kerčaka naj on prisili Kalo, da se odpove Tarzanu, tako so opice imenoval malega Greystoka, kar naj bi pomenilo »belokožec«.

Copyright, 1929 by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Ko ji je Kerčak to omenil, je Kala zagrozila, da pobegne od rodu. Ker je niso hotelj izgubiti, je niso več nadlegovali. Tarzan pa se je medtem počasi razvijal. Ko mu je bilo deset let, je bil že izvrsten plezalec.

H. F. F. ©

Z desetimi leti je bil Tarzan tako močan kakor navadni tridesetletni možje. Zivljenje med divjimi opicami je bilo srečno. Sele okrog desetega leta se je Tarzan zavedel, da je med njim in njegovimi tovariši velika razlika.

Iva visokaj pianoti, kjer so živele opice, je bilo majhno jezero. Tu je Tarzan prvič zagledal svoj obraz. Ustrašil se je! Rdečica ga je oblila, ko je primerjal svoje lice in telo s podobo srečnejšega brata.

Toliko je bil zaverovan v ogledovanju samega sebe, da ni slišal, kako se je nekaj plazilo za njegovim hrbtom. Komaj trideset korakov za Tarzanom in njegovim tovarišem je obstala in počenila na tla velika levinja Sabor.

Plezaje se je — velika mačka — pomikala naprej, pripravljena, da naskoči plen. Nato je strahovito zarjavela, kakor bi hotela ukleniti žrtev v spono ledene groze, in se bliskovito pognala naprej.

Copyright, 1929 by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Mala opica se je trepetaje potuhnila. »Človeški otrok« pa ni storil tako. Tarzan je vodo od nekdanj sovratil, pa tudi plavati ni znal. A tokrat je bila izbira lahka. Preden ga je velika zver dosegla, je voda preprečila veliko nevarnost.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN — Spisal: Sax Rohner — Prevedel: A. P.

Pojasnila vam bom, zakaj sem tukaj: vzela sem njegovo beležnico, iztrgala iz nje zadnje liste in jih uničila. Tam v kaminu so! Knjiga je bila prevelika, da bi jo lahko vzela s seboj. Ze dvakrat sem jo prej zaman iskala. Ali me hočete zdaj pustiti?»

»Ako mi poveste, kje in kdaj moremo prijeti dr. Fu-Mančuja — da.«

Njene roke so se ji mrtvo povsile in stopila je korak nazaj. Nov strah ji je prešinil obličje. »Saj ne smem! Ne smem!«

»Ali bi mi povedali, če bi smeli?«

Strastno me je pogledala. »Ne, ako bi ga vi hoteli iskati!« je tiho spregovorila. In kljub vsej nezaupljivosti sem občutil ob njenih besedah, ki so toliko povedale, da mi je kri zaplala v lice. Prijela me je za laket. »Ali bi me mogli skriti pred njim, ako bi prišla k vam in vam vse povedala, kar vem?«

»Policija...«

»Ah!« Izraz njenega lica se je spremenil. »Lahko me privežejo na natezalnico — ne ene besede ne bi spravili iz mojih ust!« Za-

ničljivo je nagnila glavo nazaj. Potem pa je spet koprena nežnosti prevzela njen ponosni pogled. »Toda vam bi povedala!« Polagoma se mi je tako približala, da so bila njena usta tik ob mojem ušesu: »Skrijte me pred policijo, pred njim, pred vsakim človekom — pa ne bom več njegova sužnja!«

Srce mi je holestno bilo z naglimi utripi. Takega boja s to žensko nisem pričakoval; vsekakor se je razvil v takem obsegu, da tega ne bi bil nikoli niti sanjal. Vedel sem, da mi je s čarom svoje osebnosti, z rotečimi prošnjami kakor tudi s sklicevanjem na mojo hvaležnost onemogočila, da bi jo izročil roki pravice. Videl sem se razoroženega — in v prav neprijetnem položaju. Kaj bi moral storiti? Kaj bi lahko storil?

Neodločen sem šel h kaminu, v katerem so še bili ostanki zažgane papirja. Ko sem se obrnil, ni minilo več ko deset sekund — toda dekle je izginilo! Skočil sem k vratom. Ključ na vnanji strani se je rahlo zaobrnil.

»Ma a l e s h!« je zašepetalo skozi ključavnico. »Za zdaj se bojim verovati vam. Naj vam pa bo v tolažbo to, da veste, da je v moji bližini nekdo, ki bi vas brez pomišljanja usmrtil, če bi jaz to želela. In ne pozabite: prišla bom k vam, ako me hoste hoteli sprejeti!« Urni koraki so odšumeli po stopnišču navzdol. Vrata so se šumno odprla in zaprla.

DNEVNIK

»Shen-Yanova štacuna je opijska beznica v eni izmed podirajočih se, razpadajočih hišic starega Ratcliff-Highwaya,« je razjasnje-

RADIO TRST II

Nedelja, 25. julija ob: 8.45: Kmetijska oddaja. 9.30: Vera in naš čas. 13.00: Glasba po željah. 17.00: Koncert pevskega zbora iz Sv. Ivana. 19.00: Novice iz delavskega sveta. 21.00: Bizet: CARMEN, 1. in 2. dej.

Ponedeljek, 26. julija ob: 18.40: Koncert pianista Marija Sancina. 19.00: Mamica pripoveduje. 21.00: Okno v svet. 22.00: Bizet: CARMEN, 3. in 4. dej.

Torek, 27. julija ob: 13.00: Glasba po željah. 19.15: Koncert sopranistke Ondine Otte. 21.00: Radijski oder — Bernard Shaw: CANDIDA. 22.45: Schubertovi motivi.

Sreda, 28. julija ob: 19.00: Zdravniški vedež. 20.05: Slovenski zbori. 21.00: Aktualnosti. 21.15: Koncert violinista Karla Sancina. 22.15: Iz angleških koncertnih dvoran.

Četrtek, 29. julija ob: 19.00: Mamičina povestica. 19.15: Koncert tenorista Renata Kodermaca. 21.00: Dramatizirana zgodba. 21.30: Glasba raznih narodov.

Petek, 30. julija ob: 13.00: Glasba po željah. 14.00: Slovenski motivi. 21.00: Tržaški kulturni razgledi. 21.40: Koncert pianistke Mirce Sancinove. 22.00: Književnost in umetnost.

Sobota, 31. julija ob: 13.30: Slovenski motivi. 16.00: Oddaja za najmlajše. 18.00: Koncert tenorista Dušana Pertota. 19.00: Pogovor z ženo. 21.00: Vokalni kvintet »Trsta«. 22.20: Čajkovski: Simfonia št. 5.

Izdaja Konzorcij Novega lista z dovoljenjem A.I.S.
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Franciška 20 — Telefon 29-477

ZOBOZDRAVNIK

DR. STANISLAV PAVLICA

Sprejema v Trstu

ul. Rittmayer 13 — tel. 31-813

„NOVA ZALOGA VINA“

v Števerjanu pri Gorici

TERPIN FRANC

Pristna, izključno briška, domača vina

Točna postrežba na dom

Iz Trsta**RAZPIS NATEČAJA**

Prosvetni urad ZVU je pred nedavnim razpisal natečaj za sestavo nekaterih učbenikov za ljudske in srednje šole na STO-ju.

Kdor se misli natečaja udeležiti, bo moral sestavke predložiti Prosvetnemu uradu do 30. septembra 1954. Podrobnejša navodila pa dobi pri didaktičnih ravnateljstvih in tajništvi srednjih šol. Natečaja se veselimo, saj bo nedvomno olajšal delo bodi učiteljem ali učencem.

Naša časnikarska dolžnost pa nam ne dopušča, da ne bi k temu vprašanju stavili nekaj pripomb, in sicer:

1. Strinjati se ne moremo z dejstvom, da so bila navodila za natečaj napisana samo v italijanščini. Z isto pravico bi bila napisana samo v slovenščini. Če g. Fadda, ki je navodila podpisal, ne pozna našega jezika, naj si da italijansko besedilo prevedi. To diskriminacijo že delj časa opazujemo prav pri Prosvetnem oddelku ZVU. Kakor vemo, izdajajo drugi uradi iste uprave ukaze dvojezično (glej Uradni list, notranji pravilnik policije itd.).

2. Rok za predložitev sestavkov je čisto gotovo prekratek. Teško si moremo predstavljati, da je možno v treh mesecih napisati učbenik, ki bi bil strokovno ali pedagoško popoln. Nujno bi bilo, da bi rok vsaj za tri mesece podaljšali.

3. Solniki in dijaki se pritožujejo, da rabijo poleg razpisanih tudi druge učbenike. Zakaj ni Prosvetni urad razpisal natečaja za vse knjige, ki še manjkajo? Čemu tako »Lovičarstvo«?

PREDNOSTNE LESTVICE

Višja šolska uprava sporoča, da so objavljene prednostne lestvice proslincev za poverjena in domača mesta na srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom za šolsko leto 1954-55. Prednostne lestvice so na vpogled od 21. do vključno 30. julija 1954 na Slovenski nižji srednji šoli v Trstu, ulica della Scuola Nuova št. 14-II, med 10. in 12. uro dopoldne.

TEDENSKI KOLEDARČEK

24. julija, sobota: Kristina, Ratimir
25. julija, nedelja: Jakob, Boljedrag
26. julija, ponedeljek: Ana, Dobrina
27. julija, torek: Pantaleon, Dušana
28. julija, sreda: Inocenc, Svetomir
29. julija, četrtek: Marta, Dobrila

VALUTA — TUJI DENAR

21. julija si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	623—626	lir
avstrijski šiling	23,75—24,50	lir
100 dinarjev	102—105	lir
100 franc. frankov	170—174	lir
funt šterling	1650—1700	lir
švicarski frank	145,75—146,75	lir
pesos	21—22	lir
zlato	712—714	lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 11. Pred nekaj dnevi je bilo še grozdje zdravo, sedaj pa je začelo črtni, nekatere jagode pa so razpočile. Če bo šlo tako naprej, ne bo sploh trgatve. Kako bi zaustavil to bolezen?

Odgovor. Tako kot vam se godi večini naših vinnogradnikov. Oidij in peronospora divjata, ker je zaradi slabega vremena prav malo zaleglo vse škropljenje in žveplanje. Obe bolezni skušamo namreč preprečiti, zdraviti ju ni mogoče. Kar je bolezen že napadla, je obsojeno. Obvarujemo lahko samo, kar je še zdravega, in sicer z žveplanjem in škropljenjem, ki pa bosta mogla delovati le, če bo vreme ugodno. Svetujemo vam, da grozdje z žveplalnikom poprašite z mešanico 60 dkg navadnega žvepla in 40 dkg prahu »Caffaro« ali pa poškoprote z raztopino modre galice, ki ste ji primešali 40 dkg koloidnega žvepla na vsakih 100 litrov raztopine. Koloidno žveplo najprej raztopite v nekaj litrih vode in zatem primešajte brozgi. (Citajte članek »Koloidno žveplo se dobro obnaša.«)

Vprašanje št. 12. Lansko leto sem zasadil na vrtu nekaj trt. Letos sem z veseljem ugotovil, da so pognale zarod in sem pričakoval, da bom jeseni zobal lasten pridelek. Zarod je lepo cvetel, potem pa so začele jagode odpadati, nekateri grozdičji so počrneli in jeseni ne bo niti jagode pridelka. Kje tiči vzrok temu pojavu? Kaj naj naredim, da se drugo leto ne ponovi isto?

Odgovor. Po odevtju je letos v nekaterih krajih sploh počrnelo in odpadlo zelo mnogo grozdnega zaroda. Uničila sta ga oidij in peronospora, ker zaradi slabega vremena ni učinkovalo žveplanje in škropljenje. Če pa imate samo nekaj trt, je lahko še drugi vzrok, da se je zarod osul, in sicer: mlade trte, posebno še obilno gnojenje z gnojnicami ali drugimi dušičnatimi gnojili, navadno zelo močno rastejo, oziroma kar divjajo in pri tem nimajo niti časa, da bi poskrbele za razvoj grozdnice. Če bi v vašem primeru veljal ta razlog, potem je potrebno za nekaj let opustiti gnojenje s hlevskim gnojem, gnojnicami in sploh z dušičnatimi gnojili ter gnojiti s pepelom, superfosfatom in kalijevo soljo. Je pa lahko še en vzrok: jalovost dotičnih sort. Ta jalovost se pojavi, če se cveti ne morejo medsebojno oploditi. V rastlinstvu je zelo mnogo takih pojavov. Tako znana vrsta breskev »Halle«, ki ne rodi, če ne raste v bližini še kakšna druga sorta breskev, katerih cvetni prah (moški del cveta) oplodi ženske cvetne sorte »Halle«. Pri trtah se pojavi jalovost, če trte spadajo samo eni sorti, katere cveti se ne morejo sami oploditi. Če bi veljal pri vas ta razlog, potem je potrebno vsaditi v bližino še kakšno trto druge sorte. Mogoče pa je tudi, da v vašem primeru sodelujejo vsi trije ali dva izmed navedenih vzrokov.

val nadzornik Weymouth. »Singapore-Charliejeva hiša jo nazivajo tisti, ki poznajo njene skrivnosti. Tam je shajališče nekaterih kitajskih društev, je pa tudi shajališče vsemogočih kadilcev opija. Kolkor mi je znano, ni bilo nikdar nikakih pritožb zoper tamošnje početje. Vsega tega ne razumem.«

Bili smo v sobi policijskega predsedništva in gledali pred seboj polo pisarniškega papirja, na kateri so bili pol zogleneli skromni ostanki Cadbyjevega dnevnika iz kamina; zakaj na srečo je mlado dekle napravilo svoje uničevalno delo tako naglo, da vsaj ni bilo popolnoma uničeno.

»Kaj lahko sklepamo iz tega?« je vprašal Smith. »... grbavec... laskar je prišel... nenavadna razlika... ni povrnil... dokler me ni Shen-Yan (pri imenu ni bilo dvoma) vrgel ven... bobneč ropot... laskar v... mrtvašnici nisem mogel istovet... po nekoliko dneh ali pogreša... torek v drugi krinki... potegnilo... kita...«

»Ze spet kita!« de Weymouth.

»Po vsem videzu je ženska vse iztrgane liste hkrati zažgala.« je nadaljeval Smith. »Ležali so plosko in to je bilo v sredini. V tem vidim božjo previdnost, gospod nadzornik. Pisano je torej o nekem grbcu, drugo pa bi se dalo nekako tako izpolniti: neki laskar je (z več drugimi) stopil v Shen-Yanovo štacuno, šel gor in se ni povrnil. Cadby, ki je čakal spodaj preoblečen, je slišal bobneč ropot. Kasneje je v mrtvašnici spoznal med mrtveci laskarja. Dneva obiska pri Shen-Yanu ne morem dognati, toda zdi se mi zelo verjetno, da sta laskar in tisti po Fu-Mančuju umorjeni dakoit ena in ista oseba. Se-

veda je to le domneva. Vsekako pa sledi jasen sklep, da se je Cadby namenil iti z drugo krinko še enkrat na tisto mesto in da je svojo namero hotel izvršiti v torek. Da omenja kito, je posebno zanimivo zategadelj, ker so našli eno pri njegovem truplu.«

Weymouth je odobravajoče prikimal. Smith je pogledal na uro. »Sedem minut manjka do pol enajstih!« je dejal. »Gospod nadzornik, moram vas prositi, da mi daste na razpolago svojo omaro z oblekami. Lahko preživimo še eno uro v družbi Shen-Yanovih prijateljev opija.«

Weymouth je dvignil obrvi. »To bi lahko bilo nevarno. Kako pa mislite o službenem obisku?« Smith se je zasmel: »Brez vsakršne koristi! Ne: zvijača zoper zvijačo. Pomislite, da imamo opraviti s Kitajcem, s sijajno posebljenostjo azijske prekanjenosti, z najnevarnejšim veleumom, kar jih je ustvaril vzhod.«

»Ne dam mnogo na krinkanje,« je ugovarjal Weymouth. »Tako. le našemljenje se večinoma izjalovi. Sicer pa, kakor hočete, Mr. Smith! Forster vas bo zakrinkal! On je mojster v svoji stroki. Kakšno krinko želite?«

»Dago-mornarja (psovka za špansko ali portugalsko govorečega mornarja). Podobno tisti, ki jo je imel ubogi Cadby. Lahko se zanesem na svoje skušnje glede tehle tičev, ako sem gotov, da bo moja zunanjščina učinkovala kakor pristna.«

»In name si pozabil, Smith!« sem ga opomnil. Sunkoma je dvignil glavo. »Petrie, to je moja bridka službena dolžnost in nikaka družabna igra!«

(Nadaljevanje prihodnjič)